

Raadsbericht

Datum	5 november 2025
Van	Het college
Aanleiding	Initiatiefvoorstel Bestuurlijke Toekomst Oostzaan
Beh. Ambtenaar	Dick van Huizen
Status	Openbaar
Onderwerp	A uw opdrachten aan het college en de gevraagde documenten B advies van het college over een toekomstbestendige fusievariant

---

Geachte raadsleden,

A uw opdrachten aan het college en de gevraagde documenten

Op 15 oktober jl. heeft u het initiatiefvoorstel met betrekking tot de bestuurlijke toekomst van uw werkgroep 'Bestuurlijke Toekomst Oostzaan' unaniem aangenomen. Daarin staan twee opdrachten voor het college:

1. In oktober 2025, op basis van het rapport van TwijnstraGudde en de bestuurlijke gesprekken met Amsterdam, Purmerend en Zaanstad, de 3 overgebleven fusievarianten nader toe te lichten.
2. In afstemming met de werkgroep BTO te starten met het organiseren van een raadpleging van de inwoners. Dit, zodat deze raadpleging uiterlijk op 18 maart 2026 kan plaatsvinden.

Daarnaast heeft u gevraagd om tegelijkertijd met bovenstaande informatie de volgende documenten te ontvangen:

3. De verslagen van de al gevoerde bestuurlijke gesprekken met Amsterdam, Zaanstad en Purmerend.
4. De resultaten van het aanvullende onderzoek door TwijnstraGudde naar de fusievariant Purmerend-Oostzaan.

Ad 1

Bij dit raadsbericht vindt u de nadere toelichting in de bijgevoegde 'samenvatting bevindingen fusievarianten Amsterdam, Zaanstad en Purmerend'.

Onder deel **B** van dit raadsbericht vindt u een advies van het college over een fusievariant. Dit advies kunt u meenemen in uw afwegingen om tot een definitief besluit te komen. Het college beveelt uw raad aan om het advies ook mee te nemen in de raadpleging van inwoners en ondernemers.

Ad 2

Voor het 'in afstemming met de werkgroep BTO starten met het organiseren van een raadpleging van de inwoners' is eerst een keuze van de vorm van de raadpleging nodig. Uw werkgroep heeft gevraagd om de verschillende vormen in een memo te beschrijven. Dit memo ontvangt u z.s.m.

Het college stelt voor om in overleg met de werkgroep een keuze te maken. Dit, zodat het college snel met het organiseren daarvan kan beginnen.

Ad 3

De verslagen van de formele gesprekken met de colleges van Amsterdam, Zaanstad en Purmerend vindt u als bijlagen bij dit raadsbericht.

Ad 4

De resultaten van het aanvullende onderzoek van de fusievariant Oostzaan-Purmerend ziet u verwerkt in bijgaand integraal rapport van TwijnstraGudde. Alle onderzochte fusievarianten staan hierin.

B advies van het college over een toekomstbestendige fusievariant

Inleiding

Vanaf het raadsbesluit in 2021 hebben wij samen met u een intensief traject afgelegd waarin wij hebben nagedacht over onze bestuurlijke toekomst. Een intensief traject waarin wij meerdere keren en op verschillende wijzen onze inwoners en ondernemers hebben betrokken en geraadpleegd, waaronder de inzet van een BurgerAdviesRaad (BAR). Daarnaast is heel veel onderzoek verricht, onder andere naar alle WOL-varianten. Dit alles was en is nodig omdat uw raad en het college geconstateerd hebben dat zelfstandig voortbestaan niet toekomstbestendig is. De brede verkenning van de bestuurlijke toekomst van ons mooie dorp en op basis daarvan de stapsgewijze keuzes die zijn gemaakt, heeft geleid tot 3 overgebleven fusievarianten die nu op tafel liggen, namelijk Amsterdam, Zaanstad en Purmerend.

Urgentie van een tijdig besluit

Wij bevinden ons nu in de finale fase van het traject en het college benadrukt het grote belang om z.s.m. een besluit te nemen. Op meerdere terreinen zijn wij zeer kwetsbaar, waaronder:

- Het voorzieningenniveau; enkele voorbeelden daarvan zijn het onderhoudsniveau van de openbare ruimte, het feit dat door gebrek aan menskracht de uitvoering van het armoedebeleid in 2025 niet conform planning gaat en, hoewel wij de BOA-capaciteit hebben uitgebreid, wij moeten nog steeds 'dagelijks' kiezen waar we de BOA's op inzetten (jeugd-, vaar- of geluidsoverlast, hondenpoep of toch de ondersteuning bij evenementen of .....?)
- De dienstverlening: enkele voorbeelden daarvan zijn vergunningverlening die enorm onder druk staat, wat soms leidt tot achterstanden, het oppakken en verder brengen van woningbouwprojecten waarbij het gebrek aan capaciteit leidt tot moeilijke keuzes wat we wel en niet doen, de dienstverlening aan/ondersteuning van raad en college die soms beter kan en bijvoorbeeld het feit dat in 2025 er maandenlang geen beleidsmedewerker wonen was en wij daardoor op dat terrein met stilstand te maken hadden.
- De organisatie die op vele terreinen zeer kwetsbaar is en blijft: veel solofuncties waardoor uitval wegens ziekte of een simpele afwezigheid vanwege vakantie al stilstand betekent en soms een gebrek aan benodigde kennis en kunde die we wel nodig hebben. Ondanks het feit dat het na vele jaren met een extreem hoog ziekteverzuim, verloop en inhuur gelukt is om de negatieve trend om te buigen, kan dat zomaar weer veranderen. De organisatie heeft in 2024 becijferd ongeveer 4,7 miljoen nodig te hebben om alle ambities en taken op een goed niveau

uit te voeren. Door onze financiële situatie was het niet mogelijk om dit geld, dat echt nodig is, beschikbaar te stellen. De extra investering die we gedaan hebben, is veel kleiner geweest dan nodig. Dat betekent dat de druk op de totale organisatie enorm is en blijft, dat we op vele terreinen minimale inzet hebben en dat de kwetsbaarheid even groot blijft. Die kwetsbaarheid zal de komende jaren ook nog toenemen. Immers, de opgaven waar wij voor staan worden steeds complexer en het is niet uitgesloten dat gemeenten er opnieuw taken van het rijk erbij zullen krijgen. De ervaring leert helaas dat er wel taken bijkomen, maar dat in de afgelopen jaren de gemeenten daarvoor te weinig geld kregen om deze echt goed uit te voeren.

- De regionale inzet in Zaanstreek-Waterland: op veel beleidsterreinen werken wij nauw samen in de regio. Dat vraagt ook inzet van ambtenaren van alle gemeenten. Doordat wij een kwetsbare en qua omvang beperkte organisatie hebben, kunnen wij niet in alle regionale samenwerkingsverbanden onze belangen volop inbrengen en verankeren dan wel voluit bijdragen aan het realiseren van regionale opgaven.

Niemand is schuldig aan bovenstaande problemen. Wij zijn simpelweg een erg kleine gemeente in een regio met hele grote burens en soms ook opgaven en problemen die daarbij horen die wij niet zelf kunnen oplossen. Voorbeelden daarvan zijn jeugdoverlast die soms veroorzaakt wordt door jeugd uit de steden om ons heen, grensoverschrijdende criminaliteit en ondermijning, soms van een aard en omvang waar wij als kleine gemeente niet goed op kunnen reageren en een arbeidsmarkt die voor ons als kleine gemeente extra moeilijk is doordat wij grote burens hebben, Dit zijn slechts enkele voorbeelden. Daarnaast hebben wij geen mogelijkheden om onze inkomsten structureel en substantieel te kunnen verhogen alle eerdergenoemde knelpunten te kunnen oplossen zonder inwoners en ondernemers hard te raken.

De oplossing is om zo snel mogelijk een keuze te maken uit de 3 overgebleven opties. Dit betekent helaas niet dat we snel al onze knelpunten kunnen oplossen. Vanaf het moment dat de gemeenteraad een keuze maakt voor een fusiepartner, zijn we al snel 3 jaar verder voordat we fuseren. Dat betekent dus dat wij nog jaren als zelfstandige gemeente blijven bestaan en knelpunten niet worden opgelost. Elk halfjaar dat een besluit later genomen wordt, verlengt deze periode en dat vindt het college niet verantwoord. Er zijn overigens mogelijkheden om, als er snel een besluit wordt genomen, voordat wij fuseren al gebruik te kunnen maken van de kracht van een toekomstige partner. Zo hebben Amsterdam en Purmerend bij Weesp en Beemster al voor de formele fusiedatum de ambtelijke uitvoering overgenomen. Dat heeft toen al direct geleid tot het oplossen van enkele grote knelpunten. Uiteraard moet onze toekomstige partner daartoe bereid zijn. Dit hebben wij bij geen van de 3 getoetst, maar het is een reële mogelijkheid en het college zal na uw definitieve keuze hierover ook in gesprek gaan met onze partner.

Het college realiseert zich overigens dat geen van de opties direct leidt tot structureel heel veel meer geld voor Oostzaan. Echter, de veel grotere begrotingen van de 3 opties geeft soms meer oplossingsruimte voor het aanpakken van knelpunten en is minder kwetsbaar dan onze relatief kleine begroting. Daarnaast is de omvang van de organisaties zodanig dat zij veel minder kwetsbaar zijn en is er in de organisaties veel gespecialiseerde kennis aanwezig. Daarnaast is het basisniveau van veel voorzieningen en beleid zodanig dat alleen al het toegang geven van inwoners van Oostzaan daartoe al een vooruitgang is.

Een advies van het college om nu te kiezen voor een sterke partner

Zoals wij hierboven hebben betoogd, is het in het grote belang van onze inwoners en ondernemers om zo snel mogelijk een keuze te maken. De uitdagingen waarmee wij te maken hebben, maken dit elke dag duidelijk. Door het nemen van een snel besluit houden we ook de regie stevig in handen en kunnen wij beginnen met het bouwen aan een toekomstbestendig Oostzaan.

Om bij te dragen aan een spoedige voortgang van het proces BTO en aan uw afwegingen om te komen tot een definitieve keuze voor een fusiepartner kiest het college ervoor om op dit moment een concrete fusievariant aan te bevelen.

Alle 3 de opties, Amsterdam, Zaanstad en Purmerend bieden een toekomstbestendige samenwerking met Oostzaan. Een samenwerking die de grootste problemen waar wij dagelijks mee te maken hebben, zou oplossen.

Echter, het college heeft alle informatie zorgvuldig gewogen en komt tot de conclusie dat een fusie met Zaanstad voor Oostzaan de meest passende optie is.

Waarom Zaanstad

Historische en geografische verbondenheid

De historische en culturele verbondenheid tussen Zaanstad en Oostzaan komt voort uit hun gedeelde geschiedenis als deel van de Zaanstreek, de regio die bekend staat om zijn industriële verleden, molens, houten huizen en veenweiden. Hoewel Oostzaan ten tijde van het ontstaan van Zaanstad in 1974, een zelfstandige gemeente bleef, is de band sterk door de nabijheid, gedeelde streek-identiteit en vergelijkbare culturele wortels in de Zaanstreek. Een voorbeeld daarvan is het Zaanse dialect dat honderden jaren in de hele Zaanstreek is gesproken. Er zijn 'oud-Oostzaners' die dit nu nog spreken.

Die sterke band uit zich ook in de oriëntatie van een groot deel van onze inwoners op Zaanstad: dan gaat het onder andere om onze schoolgaande kinderen, het winkelen in Zaandam, het gebruikmaken van het culturele aanbod en van medische voorzieningen waaronder het Zaanse Medisch Centrum.,

Behoud identiteit Oostzaan

Zaanstad bestaat naast de stedelijke kern Zaandam uit meerdere dorpen en kernen die qua landelijk karakter en profiel vergelijkbaar zijn met Oostzaan. De helft van alle inwoners (circa 80.000) van Zaanstad woont in deze dorpen en kernen met een sterke eigen identiteit, zoals Wormerveer (circa 12.500 inwoners) Koog aan de Zaan (circa 11.300 inwoners) Zaandijk (8.600 inwoners) en Westzaan (5.100 inwoners). Binnen Zaanstad bestaat dan ook volop erkenning en herkenning voor en van het landelijke karakter onder het motto 'verbonden door verscheidenheid'. Dit vergemakkelijkt het behoud van de Oostzaanse identiteit.

Schaalvoordelen en capaciteit

De schaalgrootte van Zaanstad biedt voordelen. Met circa 1.800 voltijdsbanen beschikt Zaanstad over de meest robuuste ambtelijke organisatie in de regio, met op veel beleidsterreinen voldoende specialistische kennis en capaciteit. Dat vergroot de kans dat complexe opgaven echt goed opgepakt kunnen worden. Voorbeelden daarvan zijn het bouwen van woningen en de ondersteuning van kwetsbare inwoners (de WMO, armoedebeleid etc.). Daarnaast biedt de grotere organisatie goede doorgroeimogelijkheden voor medewerkers, waardoor de positie van Zaanstad als werkgever tot één van de sterkste in de regio behoort. Ook is Zaanstad centrumgemeente voor veel regiotaken en vervult dus al veel taken voor onze gemeente.

Regionale problematiek

Wij zijn een klein dorp in een regio met grote burens. Wij hebben soms te maken met criminaliteit en ondermijning die van een zodanige omvang en ernst is dat wij die niet goed kunnen aanpakken. Daarvoor zijn wij te klein en te kwetsbaar. Wij hebben niet voldoende mensen en ook niet de kennis in huis om dat zelfstandig te kunnen oppakken, terwijl onze grotere burens dat wel doen en daardoor, onbedoeld, voor een zogenaamd waterbedeffect zorgen. Zaanstad heeft die medewerkers en de benodigde kennis wel in de organisatie. Sterker nog, het is op dit moment al zo dat zij ons daadwerkelijk bijstaan met de inzet van hun eigen mensen en dus de lokale problematiek al goed kennen.

Netwerk- en lobbykracht

Zaanstad is regionaal en provinciaal stevig verankerd, speelt een belangrijke rol in de regio en kan kansen bij provincie en Rijk effectief verzilveren. Voor Oostzaan betekent dit dat we kunnen profiteren van deze netwerkkracht en toegang tot soms aanvullende financiering van (regionale) opgaven. Eén van de mooie voorbeelden van de kracht van grote gemeenten als Zaanstad is de Regio Deal ZaanIJ II (betrokken partijen: Zaanstad, Oostzaan, Amsterdam, het Rijk en de provincie Noord-Holland). De Regio Deal richt zich op het verkleinen van kansenongelijkheid in de regio. Overheden investeren samen in brede welvaart, met aandacht voor gezondheid, onderwijs, leefomgeving, sociale samenhang, veiligheid en persoonlijke ontwikkeling van kwetsbare bewoners.

Regionale positie intact

Bij een fusie met Zaanstad blijft de regionale structuur intact. Oostzaan blijft onderdeel van de regio waartoe het nu al behoort. Dit betekent continuïteit in regionale samenwerking en herkenbaarheid voor inwoners en ondernemers.

Het college onderkent dat Zaanstad op een aantal terreinen, net als andere gemeenten, soms kampt met personeelstekorten en werkdruk en dat de gemeente naast een herindeling en opgaven van Oostzaan ook voor eigen grote opgaven staat. Dit vraagt aandacht in het vervolgproces. Tegelijk vertrouwt het college erop dat Zaanstad voldoende bestuurlijke en ambtelijke stevigheid heeft waardoor dit goed opgepakt zal worden.

Tot slot

Het college komt tot de afweging zoals hierboven beschreven, maar benadrukt nogmaals dat ook een fusie met Amsterdam of Purmerend toekomstbestendig zou zijn.

De keuze van het college voor Zaanstad komt voort uit bovenstaande specifieke weging van een aantal voor Oostzaan zeer relevante criteria. Andere wegingen zijn natuurlijk mogelijk en legitiem. Als in alle gevallen maar voorop staat dat recht gedaan wordt aan de identiteit van Oostzaan en dat de belangen van inwoners en ondernemers centraal staan.

Bijlagen

- 1 de 'samenvatting bevindingen fusievarianten Amsterdam, Zaanstad en Purmerend'
- 2 de verslagen van de formele al gevoerde bestuurlijke gesprekken met Amsterdam, Zaanstad en Purmerend
- 3 het aanvullende onderzoek van TwijnstraGudde naar de fusievariant Oostzaan-Purmerend